

Голас Радзімы

№ 27 (1649)
10 ліпеня 1980 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАІЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Помнік Герою Савецкага Саюза, Герою Сацыялістычнай Працы К. Арлоўскаму ў калгасе «Рассвет» Магілёўскай вобласці. Дваццаць чатыры гады ўзначальваў ён гэтую гаспадарку. [Фотарэпартаж аб калгасе «Рассвет» імя Арлоўскага змешчаны на 3 стар.].

КЛОПАТЫ САНЭПІДЭМСЛУЖБЫ СТАЛІЦЫ

[«Як «здараўе», Мінск!]

стар. 2—3

ЯК ПІНСКАЯ ШЛЯХТА З БАЛЬШАВІКАМІ ВАЯВАЛА

[«Вершаплот каля пня, або што
такое ЗБР...»]

стар. 4

ВЕРШЫ ГУЧАЦЬ НА ВІЦЕБШЧЫНЕ

[«Свята паззіі»]

стар. 7

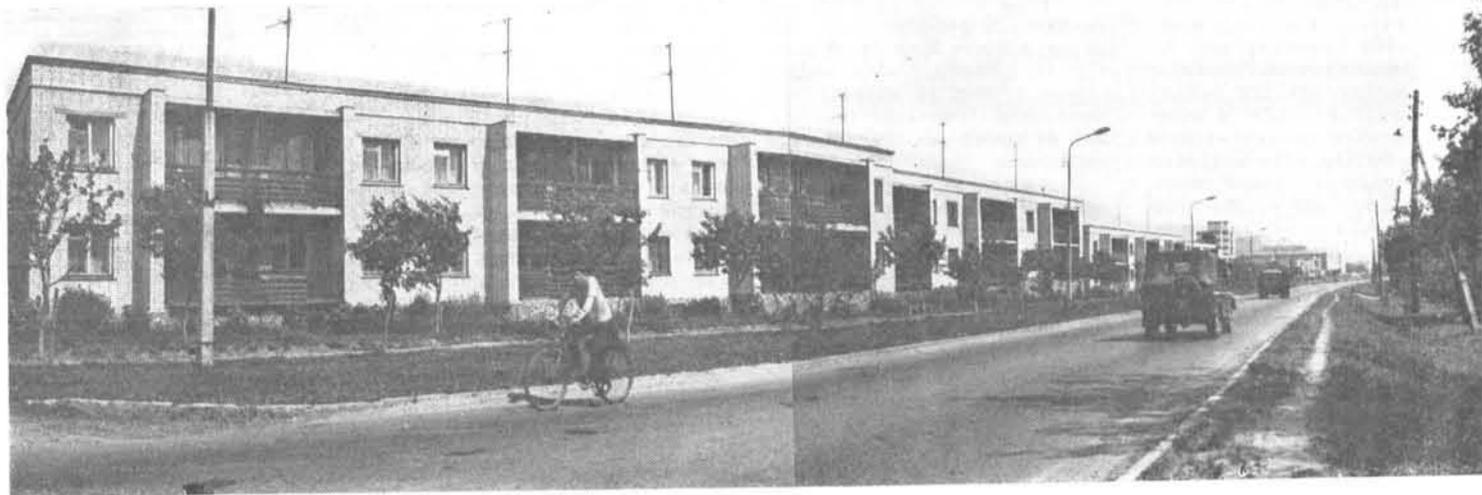
Вынікі ў наяўнасці: на 250 прадпрыемствах Мінска значна палепшыліся ўмовы працы, зніжаны шум і загазаванасць, што амаль звязана на нішто прафесійныя захворванні. Акрамя таго, утрыманне чаднага газу ў атмасферы над сталіцай Беларусі ў 23 разы менш, чым у Лондане, у 26 разоў менш, чым у Парыжы.

Пад наглядом санэпідэ-службы ствараюцца вакол Мінска зялёныя і водныя «каралі» — сістэма азёр, злучаных паміж сабой леспаркавымі масівамі. Цяпер налічваецца ўжо 24 такія зялёныя зоны, да самай аддаленай з якіх мінчанін дабіраецца за 45 хвілін.

Сталіца Беларусі інтэнсіўна разрастаецца: штогод навасёлы атрымліваюць ад будаўнікоў 18—20 тысяч кватэр. Прыбаўляецца работы і ў санітарных урачоў, бо нагляд за чысцінёй двароў і тэрыторыі вакол жылых дамоў таксама ажыццяўляюць яны. Цяпер даводзіцца транспартаваць усё больш смецця за 30—40 кіламетраў ад горада, што абыходзіцца вельмі дорага. Укараненне прагрэсіўнай тэхналогіі транспарціроўкі і ўтылізацыі бытовых адходаў — адно з важнейшых пытанняў на парадку дня «цэнтра здароўя».

Пераходзячы з кабінета ў кабінет, назіраю за работай супрацоўнікаў санэпідэ-службы: адны даследуюць канцэнтрацыю шкодных рэчываў, што выкідваюцца ў атмасферу прамысловымі прадпрыемствамі, другія — шкоднае ўздзеянне электрамагнітных палёў з дапамогай лабараторных фізіка-хімічных метадаў. У некалькіх лабараторыях мне паказалі вырабы, на выпуск якіх накладзена вета. Гэта і дзіцячыя цацкі, і посуд з сінтэтычных матэрыялаў, і пракладкі да халадзільнікаў, якія не адпавядаюць гігіенічным нормам. Усе рэкамендацыі, што нараджаюцца тут, уважліва разглядаюцца гарадскімі ўладамі і па іх прымаюцца канкрэтныя меры.

Рыгор КОЛБАЎ.

КАЛГАС «РАССВЕТ» ІМЯ АРЛОЎСКАГА

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ●

Рыхтоўцы і перападрыхтоўцы кадраў жывёлаводства. Гаспадарка мае шмат буйной рагатай жывёлы і дае высокі выхад прадукцыі, забяспечвае статак кармамі ўласнай вытворчасці. На адкорме ўсе працэсы механізаваны. Гэта дазваляе аднаму аператару абслугоўваць да 500 галоў жывёлы.

«ПРЫГОЖЫ-2»

Дзяржаўная камісія па сортавыпрабаванню сельскагаспадарчых культур пры Міністэрстве сельскай гаспадаркі СССР рэкамендавала для прамысловага асваення на 1981 год больш за 280 сартоў і гібрыдаў перспектыўных сельскагаспадарчых, лекавых і кветкава-дэкаратыўных культур. Сярод іх — бульба «прыгожая-2», выведзеная селекцыянерамі Беларускага навукова-даследчага інстытута бульбаводства і агародніцтва. Новы сорт вызначаецца ранняй спеласцю, выдатным смакам і высокім утрыманнем крухмалу ў клубнях. Выпрабаванні паказалі, што ўраджайнасць яго дасягае 595 цэнтнераў з гектара.

У ФОНД МІРУ

Буйны ўнёс у Савецкі фонд міру ўнеслі сёлета працоўныя Горацкага раёна. Значна павялічылі адлічэнні на справу абароны міру жыхары Мсціслаўскага, Круглянскага, Клімавіцкага, Магілёўскага, Выхавіцкага, Кіраўскага, Краснапольскага і Асіповіцкага раёнаў Магілёўшчыны. У цэлым па вобласці пералічана больш чым 670 тысяч рублёў.

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ●

Старажылы ўспамінаюць... У 1931 годзе сяляне вёскі Мышкавічы аб'ядналіся ў калгас, якому далі імя «Чырвоны партызан». Невялікая гаспадарка налічвала 11 коней, некалькі дробных прылад працы. І хаця «Чырвоны партызан» з кожным годам узбуіняўся, але да пачатку вайны нічым не вызначыўся сярод іншых калгасаў.

Як толькі была вызвалена Магілёўская вобласць ад фашыстаў, разбураны калгас узначаліў Кірыла Арлоўскі. Пра гэтага чалавека хадзілі легенды. Былы селянін з малых гадоў займаўся гаспадаркай. Служыў у арміі ў час першай сусветнай вайны, а калі кайзераўскія войскі акупіравалі Беларусь, узначаліў партызанскі атрад. Ваяваў супраць фашыстаў у Іспаніі. Асабліва праявіў сябе ў гады Вялікай Айчыннай вайны, змагаючыся на часова акупіраванай тэрыторыі Беларусі. У час аперацыі па знішчэнню трох буйных фашысцкіх злучэнняў (генеральнага камісара Баранавіч, гебтскамісара Баранавіцкай вобласці і обергрупенфюрэра войск СС) быў цяжка паранены.

Але мужны патрыёт сваёй Радзімы не змог застацца без справы. З падвоянай энергіяй узяўся ён за адбудову калгаснай гаспадаркі. Небагатая спадчына дасталася Кірылу Пракопавічу. Разбураныя хаты, не халапа хлеба, не было самай простае сельгастэхнікі, жывёлы. Але ў старшыні была вера ў будучыню і, галоўнае, вера ў людзей, якія дапамагалі аднаўляць гаспадарку. І яны разам стварылі калгас, слава пра які абыйшла ўвесь свет.

Давайце, паважаныя чытачы, уважліва ўгледзімся ў гэты здымкі, якія зроблены зусім нядаўна нашым карэспандэнтам. На першым з іх — галоўная вуліца калгаса «Рассвет» [так пасля вайны стаў называцца «Чырвоны партызан»]. Двухпавярховыя дамы, крытыя шыферам, асфальтавае пакрыццё дарогі... Можна гэта толькі некалькі пабудов у калгасе! Не! Пра гэта ведаюць не толькі ў нас, на Беларусі, але і за мяжой. Турысты з многіх краін свету пабывалі ў калгасе, які цяпер носіць імя Кірылы Арлоўскага, пазнаёміліся з жыццём вясцоўцаў.

Амаль уся праца ў гаспадарцы механізавана. Тут налічваецца 78 трактароў, 47 камбайнаў, 108 аўтамашын і многа іншай тэхнікі.

Цяпер у калгасе гарачая праца: ідзе нарыхтоўка кармоў. Кароткая нарада механізатараў якую праводзіць Генадзь Гоўзіч, і вось ужо на калгасным полі з'явілася тэхніка — косяць траву на сянаж (другі і трэці здымкі). Пакуль таты і мамы ў

полі, іх дзеці весела праводзяць час у калгасным садзіку [чацвёрты здымак]. А калі скончаны працоўны дзень, прыемна адпачыць у добра абсталяванай кватэры ці пабыць на канцэрце, які дае калгасны народны хор — у Доме культуры і нярэдка ў полі [пяты і шосты здымкі]. А на сёмым здымку вы бачыце гандлёвы цэнтр і гасцініцу калгаса «Рассвет» імя Арлоўскага.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ВЕК жыві — век вучыся! Да гэтага часу я наўна меркаваў, што ад графаманства можна вылучыцца. Ну, здарэцца з некім у зялёным узросце: раптам чалавек пачынае бачыць сябе Байранам ці Аляксандрам Македонскім. Але раз-другі наб'е сабе гузакі, узяўшыся не за сваю справу, глядзіш — паэтычную ці палітычную немач як рукой зняло.

Аказваецца, ад графаманства няма ратунку. Такі вывад я раблю смела і з усёй адказнасцю, бо ўжо не адзін дзесятак год назіраю, гаворачы прафесійна, як працякае гэтая хвароба ў асяроддзі беларускіх нацыяналістаў за мяжой. Чым больш яны старэюць, тым буйней распускаецца пуштаецца словаблудзя.

Не-не, панове, прашу заната-

той самай «Ускалосі» з ахвотай памяняла б пяро на вуду, каб не загад шэфа. Вось ён ад клічніка да клічніка: «Хто маючы гэтку зброю, як літаратурныя здольнасці творчасці і не аддае яе сёння на службу... той здраднік!»

Пасля такога далікатнага запрашэння становіцца ў паэтычны фронт хочаш не хочаш, а ператрасеш усе свае ўнутраныя рэзервы і напраткі паджгаеш у «літаратурную сустань». Але скажыце вы мне, панове, навошта такая першабытная жорсткасць? Як не хочаш вершы крапаць, дык адразу і да сценкі! На службу чаму аддаваць здольнасці, якіх няма ў наўнасці? І вось тут раскрываецца самае пацешнае: «...на службу змаганню за самабытнае існаванне народу» (!?).

Таронтаўскія графаманы рашылі «ўзбагаціць» нашу нацыя-

дзяды з «Беларускага голасу».

Значыцца, было вось як. Бальшавікі і не падумалі б працягнуць братэрскую руку дапамогі заходнім беларусам, каб не ЗБР. Вас цікавіць, што гэта за страшны звер такі, які мог так напалохаць «рускага мядзведзя»? На маю думку, дык гэта той самы струхнелы пень, каля якога здзяйсняецца рытуальны танец таронтаўскіх вершалаптаў. Толькі ўжо не паэтычны, а палітычны. І скажыце, а палітычны не з пяром у руках, а з тамагаўкам.

ЗБР, кажучы нам, — гэта «Заходня-Беларуская Рэспубліка» (захоўваю арфаграфію «Беларускага голасу»). Не кідайцеся ў архівы, не шукайце на старонках падручнікаў гісторыі — не знойдзеце там ніякай згадкі пра ЗБР. Права першаадкрывальнікаў, а правільней — дык вынаходцаў, належыць вы-

БОРЬБА ЗА МИР И МЕЖДУНАРОДНУЮ БЕЗОПАСНОСТЬ

ЗА ПРОДОЛЖЕНИЕ ПОЛИТИКИ РАЗРЯДКИ

16—19 июня в Минске состоялась встреча представителей парламентов государств—участников Варшавского Договора, организованная в связи с 25-летием оборонительного военно-политического союза социалистических стран.

Итоги встречи по просьбе специального корреспондента АПН Василия МОРОЗОВА комментирует руководитель советской делегации Председатель Совета Союза Верховного Совета СССР, член ЦК КПСС А. ШИТИКОВ.

Вопрос: Алексей Павлович, напомните, пожалуйста, как часто организуются встречи парламентариев социалистических стран? Какие общие цели преследуются такими встречами?

Ответ: Начиная с 1975 года, было проведено четыре встречи представителей парламентов социалистических государств. Первая встреча состоялась в год 20-летия Варшавского Договора и 30-летия Победы над фашизмом в столице Польской Народной Республики городе Варшаве. Последующие встречи имели место в Ленинграде (1977 год), Праге (1978 год) и только что закончившаяся встреча — в Минске.

Весьма символично, что парламентарии наших братских стран собирались в этих городах, объединенных общностью судеб в суровые годы второй мировой войны.

Вспомним, что столица Чехословакии Прага, как и вся страна, оказалась одной из первых жертв фашистской агрессии, когда мюнхенские «миротворцы» Запада отдали эту славянскую страну на растерзание Гитлеру в расчете повернуть острие фашистской агрессии на Восток, в сторону Советского Союза.

Варшава, Ленинград, Минск — это те города, жителям которых пришлось вынести особые страдания от вандалов XX века, какими предстали в те годы гитлеровские фашисты, особенно сильно почувствовать на себе все ужасы фашизма.

Что касается общих целей проведенных встреч, то можно сказать, что они объединены единым стремлением — координировать внешнеполитическую деятельность братских парламентов в борьбе за мир и разрядку международной напряженности.

Вопрос: В чем состоят особенности минской встречи? Какие конкретные задачи она преследовала?

Ответ: Встреча в Минске, состоявшаяся в год 25-летия Варшавского Договора, проходила в условиях резко обострившейся международной обстановки, когда в результате действий сил, враждебных миру и разрядке, оказались поставленными под угрозу достигнутые в 70-х годах значительные позитивные сдвиги в деле укрепления мира и международной безопасности.

Из опубликованных официальных документов закончившейся в Минске встречи видно, что ее целью состояла в том, чтобы поднять на новый, еще более высокий уровень координацию совместной внешнеполитической деятельности наших парламентов в борьбе за мир.

Сознавая нашу огромную ответственность как посланцев своих народов за судьбы мира, мы стремимся внести действенный вклад в нормализацию международной обстановки, не допустить сползания человечества к временам «холодной войны». Мы были едины в нашем желании сделать все необходимое, чтобы политика разрядки продолжалась, чтобы политический климат на нашей планете постоянно улучшался, чтобы утвердился на ней прочный и незыблемый мир.

Вопрос: Как Вы оцениваете итоги встречи? Насколько могут быть эффективны результаты проведенной парламентариями социалистических стран работы?

Ответ: Полагаю, что мы поработали очень плодотворно. Представители парламентов братских социалистических стран согласовали общую позицию в борьбе за мир и разрядку в условиях сложной современной международной обстановки. Определенные в ходе встречи основные направления этой борьбы представляют для всех нас конкретную программу нашей дальнейшей работы в области внешнеполитической деятельности.

Важно отметить то, что такая программа была выработана нами коллективно. Делегации парламентов наших братских стран были единодушны в принятии важного документа — «Обращения к парламентам и парламентариям государств Европы и мира».

От имени парламентов своих стран участники встречи выразили полное согласие с выводами и оценками, содержащимися в Декларации и Заявлении, принятых в Варшаве на совещании Политического консультативного комитета государств — участников Варшавского Договора.

В новом историческом документе, каким является принятое Обращение, выражен призыв ко всем, кому дорог мир и кто сознает ответственность за судьбы человечества, объединить усилия всех миролюбивых стран и народов, добиться, чтобы процесс разрядки международной напряженности, достигнутый прежде всего в Европе, не только был сохранен и углублен, но и был распространен на все районы нашей планеты.

Хочется выразить надежду, что наш призыв будет услышан и разум восторгается. Мы надеемся, что наши коллеги — парламентарии в западных странах откликнутся на наш призыв, активизируют борьбу своих парламентов за дальнейшее развитие процесса разрядки, укрепление безопасности народов, разоружение и развитие равноправного сотрудничества между государствами.

Вацлаў МАЦКЕВІЧ

Вершаплат каля пня, або што такое ЗБР...

ПАМФЛЕТ

ваць: я паважаю старасць. Так, з найглыбейшай паціваасцю стаўлюся да сівізна. Але... Вось гэта самае, каб яно спрахла, «але»? Відаць, нездарма ўсё ж людзі кажучы: сівізна ў бараду, а рагаты... Зноў жа — не! Я не хачу сказаць, што ўсе з пачывай таронтаўскай суполкі, каму за семдзесят, такія або што кожны пяты ці кожны трэці з іх. Ды праяўляецца ўсё ж у сівабародых грэшная страсць.

Скажам, пайшоў чалавек на пенсію. Во і добра, адпачывай сабе, а не сядзіцца ў хаце — вырошчвай гурочкі ці бай унукам байкі. А дзе там! Гэты самы, што з рагамі, так і таўчэ старога пад рабрыну, каб асядлаць Пегаса. Куды ты, шаноўны senior citizen? Косці растрасеш! Калі ўжо замалада рыфмы не сплэў, дык не смяйся людзей на старасці. Але Пегас жоў зацугляны, рыфмы так і сыплюцца з-пад капытоў. Каб жа гэта былі рыфмы...

На жаль, панове, мне не спыніць імпат той бадлівай казы, якая вам здаецца Пегасам. Нічога больш не застаецца, як толькі ўзяць апошні шытак таронтаўскай «Баявой ускалосі» і пацешыцца разам з чытачом. З чаго, спытаеце? Ды з тых самых рагатых амбіцый сівабародых наезнікаў, што дратуюць паэтычныя загоны. Але, можа, заткніце вушы, каб не так рэзала слых.

Адзін дзядок кінуўся ў сузіральнае філасофстваванне (даруйце, але я цытую, як у «Баявой ускалосі»):

Быццё звычайная, ды
мімаэрокам
згубіўшыся дарожна днёх—
ад дня,
у байкавых казаннях ад
прарокаў

агароджай стаўся каля пня...
Вядома, я не магу не пагадзіцца, што законы вольнага вершаплення дазваляюць уявіць сябе кім хочаш: ці то пакасевым плотам, які падпірае Сусвет, ці тым самым паэтычным пнём ад прарокаў. Але, выходзячы з маёй гуманнай пазіцыі да старэйшых грамадзян, хацеў бы ўсё ж перасцерагчы: не надарвіцеся, панове! Ну каму патрэбна гэтка самаахвярнасць:

Нам у гэтым жыцці
забаронена быць нядужым,
Калі сцяна, дык галавой яе
дзяўбасці! (?)

Праз Космас крочыць, як
праз марговыя межы,
І цяжар усёй зямлі

на хрыбет сабе пакласці...
Пашкадуйце сабе, панове!
Які лоб і чый хрыбет вытрымаюць?! І наогул, навошта гарадзіць каля пня гэты вершаплат?

Магчыма, большасць аўтараў

нальную спадчыну: мы таксама робім на культурнай ніве, ваша культура і наша культура — адзінае цэлае, мы і толькі мы захавальнікі самабытнасці народу.

Вобразна кажучы, гэта выглядае так. У ваш дом уваходзіць жабрак з дзіравай торбай, меціць на ваша месца за сталом. А на ваша абурэнне па-блюзнерску заяўляе: «Вось і добра, мая торба да тваёй хаты — поўны дастатак. Будзь здароў і веселяся!»

Але мала таго, што літаратурны паскуднікі наважыліся «ашчаслівіць» нас сваёй жабрачкай «самабытнасцю», яны яшчэ хацелі б у нашым доме і свае парадкі завесці.

Як сказаў адзін з прыгонных паэтаў, «мне хочацца пайсці адгэтуль». Мне — таксама, бо абрыдлі ўжо гэтыя абросшыя мохам арыгінальнасці крывадушныя стогны пра «вызваленне з-пад гнёту Масквы», «дэспатыі чырвоны ланцуг»...

І куды ж мы прыйдем, панове? Ніякай, як у «Беларускі голас», дзе тыя ж дамарослыя паэты пад нядрэмным вокам таго ж шэфа-цівуна корпаюцца на палітычнай дзяляцы. Паэзіяй, вядома, тут і не пахне, затое патыхае гістарычнай ліпай. Зноў жа рагаты не дае спакою дзядам, ублытаў іх у такую гісторыю...

Ды яно яшчэ пудумаць трэба, хто болей вінаваты — той, з рагамі, ці гэны, шэф-рэдактар. Я маю наконт гэтага сваю версію. Аналіз фактаў дазваляе мне зрабіць вывад: у выпадку з гісторыяй таксама, як і ў выпадку з паэзіяй, пабуджальнікам да дзеяння было не прызванне той ці іншай асобы, а загад зверху. Па аналогіі з літаратурным маніфестам: хто не мае ахвоты брацца за гісторыю ЗБР, той здраднік!

Неяк прыснілася таронтаўскім старцам, што і яны былі ў свой час на Беларусі нечым значным. Даруйце, панове: не тое слова трапілася пад руку... Яны ледзь не павярнулі назад тое самае кола гісторыі! «Як адбылося тое, што ледзь не адбылося», — так я назваў бы мемуарыстычныя сачыненні графманаў ад палітыкі.

Усе яны дружна (хоць і не надта пісьменна) сцвярджаюць, што і сёння мы чешыліся б з той ЗБР, каб не бальшавікі. А было гэта так. 1 верасня 1939 года гітлераўская Германія напала на Польшчу. Народам Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны пагражала небяспека. І тады адказнасць за іх лёс узяла на сябе Савецкая краіна. Але... Зноў тое «але»! Але ўсё было зусім не так, — дзяўбуць галавамі мур гісторыі

ключна «Беларускаму голасу». «Made in Canada!»

Калі даць веры гістарычным байкам здзяцінелых старцаў, дык уся справа з вызваленнем Заходняй Беларусі выглядала наступным чынам. Як толькі Германія развязаала вайну з Польшчай, недзе паміж Драгічынам і Пінскам, у цёмным бары, працнуліся пасля доўгай спячкі тры волаты, якія цяпер, не маючы ўжо зубоў, не нагадваюць волатаў і перабіваюцца антысавецкай то ў «Баявой ускалосі», то ў «Беларускім голасе». Былі яны тады волатамі ці не, сёння мы нічога не дакажам, але прынамсі ўсе зубы ў іх меліся.

Дык вось, працнуліся, чыхнулі так, што ажно бор загудзеў, і тут жа прыдумалі: аб'яўляем Палескія балоты ад Драгічына да Пінска — суверэннай ЗБР, а Пінск, вядома ж, — сталіцай. Нават пра прэм'ера не забыліся: прызначылі (дзіцячымі спосабам: знікі-бзнікі елі варэнікі...) былога пінскага шляхцюка Васіля Вірка (ён жа Вір, ён жа Пінскі). Уручылі яму партфель і загадлі: трымай моцна, каб хто не сцібрыў, хутка паклічам.

І тут на табе — няўдача! «Савецкі Саюз аднак нешта ведаў аб замерах нашае партызанкі на Палесі ўтварыць Заходня-Беларускую Рэспубліку. Якім чынам аднак шпіянаж СССР даведаўся аб гэтым, было няясна».

Ды годзе вам, панове! Было няясна, калі па загаду шэфа вы толькі раскатвалі сюэт на тэму ЗБР. Але як распісаліся, раскрылася ўсё само сабой, як у благім дэтэктыве. «Немцы першыя даведліся аб намеры утварэння Заходня-Беларускай Рэспублікі ў Пінску і яны загалармавалі Савецкі Саюз, каб той хутчэй займаў Заходнюю Беларусь, каб недапусціць паўстання новай дзяржавы».

Але што дазволена Юпітэру, тое не дазволена быку. Васіль Вірок, патэнцыйны прэм'ер ЗБР, узнікнення якой так напалохала немцы, што паклікалі на дапамогу СССР, так і застаўся прэм'ерам без партфеля. Унікальны выпадак у гісторыі!

Так і засеў у Пінскіх балотах урад ЗБР на чале з Васілём Вірком. І так зручна засеў, бы ў тым вядомым галёшы. Калі б гэта барон Мюнхгаўзен сачыняў гісторыю пра ЗБР, то ён выцгануў бы гэты самы ўрад з балота за ўласную галаву. Але ж у такой сітуацыі патрэбна галава Мюнхгаўзена, а не дробнага шляхцюка.

M I N S K

Planning For A Greener, Quieter City

Minsk has been born twice. Its first birth goes back to the turn of the second millennium A. D. There is a reference to the city, as of the year 1067, in the Povest Vremennykh Let (Chronicle of Contemporary Years), the oldest Russian chronicle.

The date of its second birth is very definite. It was the afternoon of July 3, 1944, when Soviet soldiers with the help of the Byelorussian partisans finally cleared the territory of Minsk of Hitlerite invaders. I say the territory of Minsk because, as such, there was no city—only ruins.

When the Red Army liberated Minsk, the soldiers were surprised that so few people came to greet them. However, at the time they did not know that more than 40,000 survivors were hiding in the ruins. If we recall that before the war Minsk was inhabited by 270,000 people, we begin to understand why this city, razed by the Nazis, seemed almost deserted.

Forty thousand men and women, poorly clothed, starving and barely alive, had lived for three years at death's door. (The Hitlerites had set up a concentration camp on the western outskirts of the city and there murdered more than 80,000 people).

The destruction was so great—the damage was estimated at six billion rubles—that some considered rebuilding Minsk on a new site. That seemed reasonable, but national sentiment did not agree, and, hence, the Byelorussians returned to their smoldering ruins to begin the awesome task of reconstruction.

Only 30 days after the city was liberated, its citizens had managed to put back into operation the bakery, water supply, electric power plant, printing establishment, railroad station, and a number of hospitals, stores and cafeterias. They accomplished this alone. The war was still raging, and they couldn't depend on help from the outside. The schools deserve special mention.

Pyotr Lovetsky, a 55-year-old veteran of the partisan movement and now director of the Byelorussian Museum of History of the Great Patriotic War (1941-1945), showed me a letter dated November 22, 1942, the height of the antifascist struggle. The letter was written by Kirill Mazurov, at that time one of the secretaries of the Byelorussian Komsomol's underground Central Committee, and was addressed to Mikhail Zimyanin, a leader of the Byelorussian Komsomol. The letter read:

It all began with the schools. Eight schools are open in the Oktyabrsky District. A similar number, I am sure, will soon be opened in all the other districts. The commissars and commanders are giving us their support. Our difficulties: 1. All school facilities along with their equipment and supplies are destroyed or damaged. 2. There are no textbooks, instructional aids, paper or pencils.

What are we doing about this? We are looking for these things just as we look for armaments. For instance, YCL members of N. Rodov's detachment went through a number of villages and collected 150 pencils and several dozen notebooks.

As soon as the city was liberated, people who, during the years of the Hitlerite occupation, had risked their lives to collect notebooks for the school-children began to rebuild and repair the schools.

By September 1st, the beginning of the school year, 25 of the 78 schools had been rebuilt or repaired, and 17,200 boys and girls entered their classrooms.

When I was leaving, Lovetsky said: «We now know exactly how many Hitlerites the partisans killed and how much materiel and equipment they destroyed. But, as yet, no one has made an account of what and whom the partisans saved. Six months before Minsk was liberated, the partisans had already begun to salvage the city, which the Nazis wanted to burn to the ground. If 20 out of every 100 buildings did remain standing, it was due in many cases to the courage and boldness of the partisans themselves.»

A DEMOGRAPHIC PHENOMENON

My colleagues in Minsk gave me a concise but very interesting book by Spartak Polsky, which was published by Byelorussia's state university. The book examines many of Minsk's demographic problems. I spent several evening leafing through it in my hotel room.

«In terms of population growth,» Polsky writes, «Minsk holds a special place among the Soviet Union's biggest cities. Therefore, one can speak of a certain distinctive 'Minsk phenomenon.'» Polsky predicts that in three to four years the capital of Byelorussia will rank ninth among the largest cities in the Soviet Union according to population.

What draws people to Minsk? The range of hopes, interests and desires associated with Minsk is very broad. It is a very hospitable city. The City Soviet invests 110 million rubles

in housing construction annually, while the yearly housing-increment runs from about 18,000 to 20,000 apartments.

Also, Minsk is a city of large industrial plants, where enterprises employing 5,000 workers are common. It boasts 300-odd factories, which turn out every sixth Soviet tractor and motorcycle, every eighth transfer line, every eleventh refrigerator and every fourteenth Soviet TV set. This city exports its goods to many foreign countries.

In general, technical progress only advances from already established foundations. Considered a major mechanical engineering center, reconstructed Minsk attracted the newer, more progressive branches of industry and science, including electronics, instrument making and radio engineering. For example, Minsk was a pioneer in the manufacture of Soviet-designed electronic computers. In short, the capital of Byelorussia was better prepared to handle the scientific and technical revolution than other large Soviet cities. This explains the rapid growth of its scientific and industrial potential and, correspondingly, its increased population.

Minsk is surrounded by close to a dozen small cities, which, until quite recently, were not completely self-sufficient and relied heavily on Minsk. These neighboring towns supplied Minsk with only labor power, which would crowd the trains and buses commuting to and from work twice a day. One of the new plan's goals is to halt this pendulum effect, to distribute the factories and research institutes more evenly throughout the entire area of the conglomeration.

In Minsk they are not quick to sow grass for new lawns in the spring. They wait until the people have tread footpaths across them. In short, people choose the most conventional routes. Then the grass is planted and the paths are paved. A local wit calls this «voting by foot.» The fact is that lawns are no longer trampled on after this «vote.»

The mayor of the city drove me first to the city's northern outskirts and then, via the beltway, to the western outskirts and finally across the city to its southeastern section. His description of each district began along similar lines: «Here we are laying out a public garden;» or «This stadium will be moved to another site, and we'll create a lake here;» or «As you have probably noticed, we've begun planting trees along the banks of this reservoir;» or «At present, this street is called Park

Avenue. It's a temporary name. We'll think of something more attractive, but the lush feeling provided by the trees and shrubs will certainly come through in that name.»

«Greenery isn't only pleasing to the eye,» continued the mayor. «It doesn't only make things cool and fresh on a hot summer's day. It is also a good controller of noise: The noises are muffled by the trees. We have a noise map in the City Soviet, and we plan to reinforce the noise barrier in all the districts where it is above standards.»

Stressing that the problem of noise pollution is taken seriously, the mayor continued: «In a few years all railroad lines will be situated in tree-lined corridors. And at night all audible train signaling will be forbidden within city limits. In addition, automobiles will be carefully inspected for excess noise, and the houses in Minsk are being designed with special acoustical protection. But still with all these measures,» he concluded with a sigh, «we still have a lot of noise.»

I mentioned that, after Moscow, my ears felt as though they were in paradise. He replied politely, but firmly: «Moscow can't be a model for us in that respect.»

MORE PLEASANT STREETS

I first met architect Leonid Levin and his colleague and friend Yuri Gradov several years ago. By then they had already won wide recognition as designers of Khatyn—a monument to the Byelorussian village of the same name that the Hitlerites burned to the ground along with its inhabitants.

«What were they working on now,» I asked.

«On making the streets more pleasant and attractive,» Levin replied. «Using architectural tools, we are improving and providing the beginning of Park Avenue with amenities.»

These architectural tools are very simple: greenery, water, original light fixtures, modern benches, in short, the organization of space, which is the architect's main job.

What is Minsk's particular appeal? The peaceful rhythm of its street life. Not lazy or sleepy, but peaceful. I've visited small towns where time seems to have stopped. There, goats nibble grass in the central squares, new people are viewed as curiosities, and in the evenings the townsfolk—young and old—stroll leisurely along «Main Street.»

Minsk's peacefulness is quite different. It comes from its spacious squares, from its unfinished modern buildings in its new districts.

OLYMPIC TORCH ON THE WAY TO MOSCOW

At exactly 12 noon on June 19, the Greek actress Maria Moscholiou kindled the Olympic flame with a lens used to focus the rays of the sun at the Temple of Hera, and presented the Olympic torch to Afanasios Kozmopoulos, the first torch-bearer.

Our Athens correspondent Boris Korolyov was at the ceremony, and spoke to the 17-year-old secondary school graduate and middle-distance runner who was the recipient of this great honour.

«I knew I was the one to take the very first step on the way to Moscow. I can't tell you what I felt in words, I was choked by my tears,» said Afanasios Kozmopoulos, as we were standing beneath the Soviet flag in the Coubertin grove. «At the same time, I felt so tremendously elated that I thought I could take the torch the entire 5,000 km from Olympia to Moscow.»

On July 5, the Olympic torch will cross the Soviet border after having travelled through Greece, Bulgaria and Romania.

It will arrive in Moscow on July 18, and stay the night at the City Soviet. On the following day it will be borne aloft to the Lenin Central Stadium, and flare up in the huge bowl at the Big Sport Arena to herald the opening of the 22nd Olympic Games.

Moscow is fully ready. Twenty-nine days before the opening, Leonid Brezhnev sent a message of greetings to those who worked on the construction of the city's Olympic projects.

Congratulating them on the completion of the construction of all the Games projects, Leonid Brezhnev noted that «70 Olympic facilities, many whose construction is totally unparalleled at home or abroad, were built or reconstructed in a short period of time without narrowing the scope of municipal housing or industrial construction.»

The message goes on to say that «all the projects have been designed by Moscow architects and designers, and only domestic building materials, articles and structural units have been used.» Leonid Brezhnev concludes with the words: «Your efforts have once again convincingly shown that the Soviet Union has fully observed its commitments regarding the preparations for the 22nd Olympic Games, and that it is doing everything so that the dignified spirit of the Olympic movement founded on goodwill and friendship among people will prevail.»

The avenues and streets through which the Olympic traffic routes will run are being decorated with the Olympic symbol of the five linked rings, the Olympic bear cub, photo exhibits devoted to sports, and billboards indicating Olympic projects, and large pictorial traffic signs.

Olympic tickets will soon go on sale, and as is customary, the price will be high. Because of this, the trade union committees at factories and offices will be distributing some of the tickets at a discount, subsidizing the full price.

знаёмім з творчасцю маладых

НАЙВАЖНЕЙ—БІЯГРАФІЯ ДУШЫ

Сучаснае пакаленне нашых маладых празаікаў уваходзіць у літаратуру не так гучна і ўладарна, як уваходзілі многія ранейшыя пакаленні і асабліва пакаленне канца пяцідзсятых — пачатку шасцідзсятых гадоў. І сапраўды ж, успомнім, хто тады прыйшоў: А. Адамовіч, В. Адамчык, В. Быкаў, У. Дамашэвіч, У. Караткевіч, І. Навуменка, І. Пташніцаў, Б. Сачанка, Я. Сіпакоў, М. Стральцоў, І. Чыгрынаў, а крыху пазней — А. Кудравец, П. Місько. Хіба можна ўявіць нашу сучасную прозу без гэтых імён?

А затым — нейкі рэзкі, вельмі адчувальны спад такой высокай і магутнай хвалі. Крытыка наша, праўда, шмат авансаў надавала наступнаму пакаленню, але ледзь не ўсе свае надзеі звязала з М. Вышынінскім і М. Капыловічам і чамусьці не заўважыла, скажам, такіх таленавітых празаікаў, як В. Карамазоў, М. Гіль, Л. Левановіч, патэнцыяльныя мажлівасці якіх, узровень іх прафесійнай культуры, на мой погляд, відавочныя. Прыкметна ўвайшлі ў нашу прозу А. Жук і Г. Далідовіч, вялікія надзеі адрозна пачалі ўскладаць на Л. Калодзежнага і В. Гігевіча, апошнім часам адчуваць загалася А. Варановіча, М. Воранава, А. Дударова.

І тым не менш складалася нейкае трывожнае ўражанне: рокат магутнай хвалі, які быў чуваць так далёка, нібы затухае і затухае... Аднадзві на год больш-менш прыкметныя кіжачкі маладых... пад сорок, а то і пазней. Хоць і сцвяжаў сабе, што проза вымагае вялікага жыццёвага вопыту, што ў наш тэатры складаны, хуткаплыны век сапраўднаму асэнсаванню навакольнага свету і чалавека ў ім пад сілу толькі таму, хто спазнаў жыццё, але ўспамінаў, калі і як пачыналі Якуб Колас, Кузьма Чорны,

Максім Гарэцкі, і ўсе гэтыя апраўданы не надта пераконвалі...

І вось перачытаў я нядаўна ледзь не ўсю нашу маладую прозу за некалькі апошніх гадоў і ўзрадаваўся.

Ёсць у нас маладая проза — бруіцца жывая крыніца роднага слова, развінаюць крылы, хоць яшчэ часам і нясмела, новыя таленты. Як пра факт прафесійнай мастацкай прозы можна гаварыць пра апавяданні У. Рубанава і І. Стадольніка. Хораша пачала апошнім часам пісаць прозаю вядомая паэтэса В. Іпатава. Прыемна здзівіла і ўзрадавала дэбютантка М. Філіповіч, аўтар сапраўды малады і вельмі здольны. Скажучы, думаецца мне, яшчэ сваё слова і В. Гардзея, і А. Сідарэвіч, і У. Ягоўдзік. Можна было б назваць шэраг іншых імён.

Цяжка рабіць прагнозы, ці ўсе вытрымаюць на сваіх плячах цяжар сапраўднай мастацкай прозы, але што сярод іх ёсць людзі таленавітыя — бяспрэчна.

Радаснае адкрыццё апошняга часу — проза сапраўды яшчэ маладога (і гэта асабліва радуе) Алеся Кажадуба, які зусім нядаўна паявіўся ў нашай перыядыцы, а сёлета ўжо выпусціў у свет невялікую кніжку «Гарадок».

Хто ж ён, гэты малады празаік, які, спадзяюся, як і мне, прынясе чуйнаму да праўды і прыгажосці чытачу некалькі радасных адкрыццяў, калі ён прачытае гэтую, вядома ж, не бездакорную, але прывабную, сагрэтую цеплынёй чалавечнасці, напісаную ў нягучнай, сцішанай манеры, з някідкім, акварэльным слоўным жывалісам, напоўненую водарам роднай зямлі кніжку.

Нарадзіўся Алеся Кажадуб у 1952 годзе ў горадзе Ганцавічы на Брэстчыне. Скончыў філалагічны факультэт БДУ імя У. І. Леніна, настаўнічаў на Лагойшчы-

не, быў навуковым супрацоўнікам у Інстытуце мовазнаўства імя Якуба Коласа. Цяпер працуе рэдактарам літаратурна-драматычных праграм на Беларускай тэлебачанні.

Біяграфія, як бачым, не надта складаная. Але ж для пісьменніка найважней — біяграфія душы. Першае апавяданне Алеся Кажадуб надрукаваў у «Маладосці» у 25 гадоў. У 28 ён ужо выпускае ў свет першую кніжку. Думаю, не з прычыны збегу шчаслівых абставін, а па праву таленту.

Возьмем апавяданне «У канцы лета» — амаль бесфэбульнае, з крышку «раскіданым» сюжэтам. Але як хораша тут выпісана і наша родная, і экзатычная каўказская прырода, якая ў аўтара зайздросная эмоцыянальная памяць, якая зрокавая відущасць, слыхавая чуйнасць! Не так часта надараецца бачыць у пачаткоўцаў так пластычна, так пераканаўча выпісаныя малюнкi прыроды — аж да фізічнай адчувальнасці і душэўнай усхваляванасці.

Хіба ж не носіць кожны з нас у гэтай нашай вечнай спешцы, хай сабе нават дзесьці ў самых глыбінях душы, кажучы словамі К. Паустоўскага, як «пробліск шчасця, як тонкі пах ліпы, закіданы пазней жыццёвым смеццем» успамін пра незваротнае дзяцінства, пра чароўна-пяшчотны свет прыроды? І хіба гэта мала — абуджаць зноў і зноў у нашым сэрцы гэтыя «пробліскі шчасця»?

Зачароўвае сама інтанацыя апісанняў, іх мякка-задушэўная танальнасць. Аўтар умее перадаць і фарбы, і гукі, і пахі роднай зямлі: «Я ўспамінаў прыкметы надыходу восені на Беларусі, і нараджалася пацупцё неабсяжнай і чыстай прасторы. Завялія кветкі засыпала першым апалым лісцем, і ўжо кружыўся ў цёмнай халоднай вадзе лясных рачулак адзінокі кляновы ліст. Над вёскамі

паветра было напоена тонкім пахам антонавак. Хутка ён змяшаецца з дымам спаленага лісця на вуліцах, і народзіцца новы і да болю знаёмы пах, які немагчыма перадаць словамі — пах сапраўднай восені».

У пейзажах А. Кажадуб пакуль што мацнейшы, чым, скажам, у майстарстве псіхалагічнага аналізу.

Але ўмее ён і перадаць лад і склад гаворкі чалавека — ці гэта будзе малая рыбакі з апавядання «У канцы лета», ці стары шавец, празваны Брацкім Сэрцам, з апавесці «Гарадок». Умеў знавіць у дакладным слове жыццёвую падрабязнасць, стварыць з яе мастацкую дэталю, сагрэць свой расказ цеплынёй лірызму альбо добрай, незласлівай усмешкай. Перад намі паўстаюць жывыя людзі, асабліва ў апавесці «Гарадок». Якую вялікую школу жыцця прайшоў дзесьцігадовы Віцік з гэтай апавесці — школу чалавечай даброты, цеплыні, справядлівасці! Пераканаўча паказана пераадоленне маленькім чалавечкам самага сябе — сваіх страху, хібаў свайго характару.

Хорашае ўражанне пакідае апавяданне «Адпачынак»: тут пераканаўча паказаны самыя нечаканыя зрухі адной капрызлівай душы, апавяданне «Паход» — пра першыя жыццёвыя выпрабаванні падлеткаў, пра першыя адкрыцці характара роднай зямлі, пра першыя радасці жыцця, знітаннага з роднай прыродай.

У Алеся Кажадуба ёсць многае, што неабходна пісьменніку: зоркае вока, тонкі слых і — галоўнае — уражлівая душа, імкненне зразумець душу іншага чалавека. І валоданне неацэнным скарбам роднага слова...

Генадзь ШУПЕНЬКА.

Алеся КАЖАДУБ

У КАНЦЫ ЛЕТА

УРЫВАК З АПАВЯДАННЯ

дзе ў мяне час дзятліца на хвіліны, а будучы ночы і дні. І тады адзінота гэтая абавязкова будзе мудрай адзінотай.

Часта я ўяўляў сабе дымныя лясы, пранізаныя вільгацю грыбного паху і цяжкім змрокам гдушыні, лясы, што гараць доўгімі нажарамі ўвосень, пасля якіх нават у самым гушчары рабілася гулка, ціха і прасторна. Успаміналіся павольныя рэкі з адбітымі ў іх зоркамі, апусцелыя плёсы, хутары на крутых берагах, адзінокае рыбацкае шчасце, калі ніхто не бачыць і не можа ацаніць твайго ўмельства і халасціцкага юшка здаецца тым адзіным, без чаго чалавеку не жыць.

Аднак поўнаю яснасць гэтае шчымлівае пачуццё набыло менавіта тут, у гэтым закінутым кутку.

Непрыкметна і зноў жа мімаволі ўсплывалі ў памяці мясіны, людзі, нават іх галасы я чуў, людзі, з якімі вучыўся, працаваў, сябраваў. Вядома, звязаны гэтыя ўспаміны былі з найбольш адметнымі падзеямі, і не абавязкова блізкімі, інакш кажучы, якія не паспелі забыцца і таму як будзям яшчэ не скончаны, абдумваючы, жывучы ўва мне. Памяць ставіла мяне сам-насам і з вельмі даўнімі падзеямі, і надта ўжо нечаканна былі сярод іх. Суддзёй

і суб'еснікам у гэтых успамінах было сумленне.

Была, праўда, у гэтым маім адпачынку адна акалічнасць, зразумець якую я ніяк не мог. Дзіўным было вельмі што: чаму гэта мяне, зусім яшчэ маладога хлопца, апанавалі такія старэчыя думкі? Сапраўды дзіўна, што замест заўсёднай маёй жэстурботнасці і не надта ўжо разважлівых учынкаў, замест звычайнай лёгкасці ў рашэннях я нечага так глыбока ўлез у самага сябе, так закапаўся, што ўсё астатняе мяне зусім не хвалявала. Гэта нават было недарэчна, не тое што дзіўна.

І ўсё ж незразумеласць такая ні ў чым не шкодзіла нетаропнаму бегу часу. Паранейшаму былі дні паўставалі аднекуль вельмі выразна і ярка. І паўставалі яны ў новым асвятленні, якое даюць чалавеку гады звычайнага жыцця, вопыт, сталасць.

...Дняпроўскія кручы пацыху спаўзаюць у вадзі. Здаецца, калі б Дняпро не памяняў рэчышча, горад, што разлэглася на гэтых кручах, і перш за ўсё парк з акацыямі і старымі клёнамі даўно знік бы пад магутнай у сваёй аб'якаваасці плыню. Аднак Дняпро быццам уцякае ад горада — і збіваецца ўлева ад круч, выгінаецца дугой. Ён баіцца горада, асабліва яго заводаў і фабрык. Мне здаецца, што за апошнія дзесяць год рака памяцела і рыбы ў ёй стала многа меней. І часта ўспамінаюцца рыбацкія гісторыі пра самоў і шчупакоў, якія, што тыя «Віхры», цягалі па гадзінах за сабой чоўнікі. Цяпер жа перш за ўсё на рэчцы кідаюцца ў вочы хлапчукі, якія сядзяць з вудамі на старых дэбаркадэрах і плююць у вадзі. Здаецца, каторы з іх выцягне сібіля.

Тым летам, дакладней, на скрыжаванні лета і восені, я жыў у бабкі Тэклі. Дні цяк-

лі вельмі спакойныя, сонца ледзь дакраналася да твару і пыльныя вулчкі на ўскраіне горада нагадвалі звычайную вёску.

У тыя дні мяне не вельмі цягнула да людзей. Апошні месяц даводзілася многа працаваць, і гэта прымусіла мяне хоць на некалькі дзён пашукіць спакою.

Неяк выпадкова я пазнаёміўся з сябрамі свайго стрыечнага брата Сяргея, вельмі добрымі хлопцамі, і напачатку сплываў з двума з іх — Толькам і Міколам — на рыбу.

Усё ў той дзень было нібыта ўпершыню: і нечакана цёплая вада халоднага жыву. І чырвань медзі на ствалах магутных сосен пад апражэннямі ранішняга сонца, і прасяяныя россыпы на чырвоным ад конкага шчаўры лузе. Няспешна і без асаблівых хітрыкаў браліся даволі ладныя плоткі і чырванопёркі. Горка-сухі пах прыбярэжных лязнякоў мяшаўся з пахамі траваў, што даўно чакалі касы. Пах той быў такі моцны і цяжкі, што хвалямі лажылася даспялая трава.

А ўвечары вогнішча ў гэтай цішыні здавалася самым надзейным і спрадвечным прытулкам чалавека. Тым самым прытулкам, які ўсё яшчэ цягнуў да сябе кожнага. Прыемна было глядзець на трапяткое польмя, сачыць за мігценнем вугалля, якое свяцілася ўнутраным агнём, жыло, адчуваць роўны яго жар.

...Пасля той паездкі на рыбу былі і другія, таксама добрыя выправы. Неўзабаве знікла пачуццё свайго закінутасці. Прага да новага і нечаканага перамагла яшчэ раз. Незнаёмае зноў урываўся ў жыццё распарадак будзённага.

Такім і застаўся ў памяці той час — напоены сонечнай празрыстасцю, слабым пахам флёксаў, прасяянутым шчымлівым чаканнем незвычайнага.

ДНІ цягнуліся быццам і доўга, аднак зусім непрыкметна. Са здзіўленнем адным свежым ранкам я заўважыў, што ў гэтай зеляніне маладых бліроз заблішчалі залатыя пятакі. Надыходзіла восень. З кожным днём золата на бярозах з'яўлялася ўсё болей, пакуль не зажаўцеліся цэлыя пасмы. Але акрамя гэтых нясмелых прыкмет, нішто болей не гаварыла пра блізкае восень. Усё гэтакае жа сінела неба і белымі ветразямі віселі ў гэтай вышыні нерухома воблачкі.

Прайшоў ужо тыдзень, падыходзіў да канца і другі, як я быў тут, але гэта зусім мала непакоіла мяне. Я неяк забыўся на тое, што хутка збіраўся ехаць адсюль. Я лавіў карасёў. Ціхія ранкі — цені ад кустоў на роўнядзі сажалкі здаваліся жывымі, а цішыня хавалася ў камарыным звоне — захалілі мяне цалкам. Нельга сказаць, каб карасёў тут было шмат. Галоўнае — яны былі. І недзе ў вялізных лістах жабніку пабліскаваў медным бокам і цяжка варушыўся самы буйны з іх — з дускавінкамі ў капеіку велічынёй і чырвонымі плаўнікамі. Кожны дзень прыходзілі мае знаёмыя — брат з сястрычкай. З хлопчыкам мы разам сядзелі за вудамі і маўчалі, а з дзяўчынкай аб чым-небудзь гаварылі. Калі шанцавала з уловам, усе разам гатавалі ішчу. Аднойчы яны прынеслі мне невялікае кацяня.

— Хай пажыве ў вас, пакуль вы тут. Яго завуч Барсік, — сказаў хлопчык.

Відаць, дзецім здавалася, што па начах мне аднаму нудна і страшна. Адмовіцца я не мог. Палатка кацяняці прыйшла да спадобы. Барсік меў вельмі ваяўнічы характар. Цэлымі днямі ён палываў за маімі нагамі, шлёпанцамі, запалкамі, нават кнігай. Хадзіў ён са мной яшчэ лавіць рыбу, і гэта яму таксама падабалася. Найбольш захапляўся ён, вядома, карасямі. Барсік грыз іх недзе пад лістамі лопухаў і

СССР: 16 КІНАНАВЕДВАННЯЎ У ГОД НА КОЖНАГА ЖЫХАРА

ЦІ МОЖНА ПАВЯЛІЧЫЦЬ ГЭТУЮ ЛІЧБУ?

Калі зірнуць на праблему «кіно і глядач» з пункту гледжання лічбаў, то становішча ў савецкім кінапракце даволі добрае: у год на кожнага жыхара СССР прыпадае каля 16 наведванняў кінасеансаў. Гэтая лічба значна пераўзыходзіць аналагічныя паказчыкі ў буйных кінадзяржавах: Італія — каля 8; ЗША — 4,5; Францыя — каля 3; ФРГ — каля 2; Японія — 1,5... Дык ці варта хвалявацца? Аказваецца, прычына для хваляванняў ёсць: за апошнія дзесяць гадоў агульная колькасць наведванняў у савецкіх кінатэатрах зменшылася з 4,8 мільярда амаль да 4 мільярдаў у год.

Аб гэтай праблеме шмат думаюць і спрачаюцца ў СССР і сацыялагі, і эканамісты, і, вядома ж, практыкі кіно. Пытанне «кіно і глядач» стаяла нядаўна на парадку дня пленума праўлення Саюза кінематаграфістаў СССР (творчы саюз, што аб'ядноўвае больш за 5 тысяч дзеячаў экранна).

Зразумела, працэс зніжэння кінанаведвальнасці характэрны для ўсяго свету. Адна з асноўных яго прычын — змяненне бюджэту часу: чым больш гадзін траціць людзі на тэлевізар, на аўтамашыну, на кнігі, на спорт і турызм, тым менш часу (ды і жадання) застаецца на наведванне кінатэатра. Але дзеячы савецкага кіно, што сабраліся на пленум, не схільны былі тлумачыць «страту глядача» толькі нейкімі глабальнымі прычынамі, якія не залежаць ад іх практычнай дзейнасці. Кіраўнік савецкага творчага кінасаюза 55-гадовы рэжысёр Леў Куліджанаў сказаў: «Шукаць тлумачэнне з'явы трэба перш за ўсё ў тым, што кола інтарэсаў глядачоў расшыраецца, а мы ў сваёй творчай рабоце часта ідзем па пратоптанаму шляху, паўтараемся».

Практыка савецкага кінапракату дае зразумець, што ранейшая звычайная формула «глядач ідзе ў кіно» ўступае месца новай: «глядач ідзе на адзін фільм і не ідзе на другі». 39 працэнтаў савецкіх карцін (а іх выпускаецца штогод прыкладна 150) абіраюць менш чым 5 мільёнаў глядачоў. Зразумела, для іншых кінематаграфіі і гэтая лічба здаецца недасягальнай, ды і для СССР яна не такая ўжо засмучальная, калі ўспомніць, што ў кінематографіі ёсць такія небяспечны суседзі, як ТБ. Але усё ж яна непакоіць савецкіх кінематаграфістаў. Па-першае, у групу фільмаў, што сабралі менш чым 5 мільёнаў глядачоў, уваходзіць нямала карцін, якія набралі яшчэ менш (напрыклад, на апошняю стужку

Георгія Шэнгелая «Прыйдзі ў даліну вінаграда» пры тыражы ў 761 копію было прададзена ўсяго 1,6 мільёна білетаў). Па-другое, падобнае аўтсайдэрства становіцца і зусім непрымальным, калі паглядзець паказчыкі фільмаў-лідэраў: «А зоры тут ціхія»... Станіслава Растоцкага — 66 мільёнаў глядачоў за год пракату; «Лёс» Яўгена Мацвеева — 57,8; «У бой ідуць адны «старыя» Леаніда Быкава — 44,3 мільёна.

Разважаючы аб павышэнні дзейнасці кінамастацтва, практыкі савецкага экранна прызнаюць неабходнасць больш шырокага выбару жанраў. Мала яшчэ ствараецца фільмаў на матэрыяле аичиннай гісторыі, недастаткова ўлічваецца цяга сучасных глядачоў да фантастыкі... Добрыя камедыйныя стужкі (напомню вялізны поспех такіх фільмаў, як, напрыклад, «Іронія лёсу» або «Службовы раман» Эльдара Разанова, «Міміно» і «Асенні марафон» Георгія Данелія), на жаль, далёка не частыя госці на савецкім экране.

Вядомы савецкі кіназнаўца Уладзімір Баскакаў адзначае, што, паводле даных сацыялагаў, з тых 4 мільярдаў білетаў, якія прадаюцца штогод, палавіну (!) купляюць 22 мільёны людзей ва ўзросце ад 16 да 30. І не арыентавацца на густы гэтай уплывовай маладзёжнай аўдыторыі — значыць многае не разумець у складанай сучаснай кінаабстаноўцы.

У якасці аднаго са шляхоў прыцягнення глядачоў у кінатэатры прапануюцца зрабіць іх больш зручнымі, сучаснымі, дыферэнцыраванымі па класу камфартабельнасці: з тым, каб паход у кіно (часта сямейны) стаў няхай невялікай, але — падзей, святам у жыцці аматара кінематографа. І тут ужо многае робіцца: на тэхнічнае перааснашчэнне кінатэатраў дзяржава расходуе ў год прыкладна 60 мільёнаў рублёў.

Вядома, ёсць аб'ектыўныя цяжкасці. У першую чаргу гэта недахоп плёнкаў, што ўплывае на тыражы, якія для іншых краін здаліся б і вялікімі, але для СССР — з яго маштабамі — з'яўляюцца пакуль недавальнымі... І ўсё ж у барацьбе кіно за свайго глядача галоўным, на думку старшыні Дзяржкіно СССР Ярмаша, з'яўляецца іншае: гэта — неабходнасць рабіць разнастайныя і цікавыя фільмы, зноў набыць тую эмацыянальнасць, якой заўсёды славіўся савецкі кінематограф. Праблему «кіно і глядач», сказаў Філіп Ярмаш, трэба разглядаць шырай — як вечнае для мастакоў пытанне: «мастацтва і народ».

Барыс БЕРМАН.

**СВЯТА
ПАЭЗІІ**

Традыцыйнымі сталі ў рэспубліцы святыя паэзіі. Нібы да жыватворнай крыніцы, імкнучыся да месца іх правядзення тысячы паклоннікаў літаратуры, каб пачуць жывое слова любімых аўтараў. Сёлета ўрачыстасці адбыліся на Віцебшчыне.

Паэтычныя трасы свята прайшлі ад Мінска да Віцебска па двух муршрутах. Першая — цераз Ляўкі і Крынкі, а другая — цераз Ушачы і Полацк. Група паэтаў і пісьменнікаў на чале з народным паэтам БССР, Героём Сацыялістычнай Працы, лаўрэатам Ленінскай прэміі, Дзяржаўных прэміяў СССР і БССР Максімам Танкам сустрэлася з працоўнымі Аршанскага і Лёзненскага раёнаў.

Цёпла віталі гасцей хлебарабы калгаса, які носіць імя Янкі Купалы. У гэтай гаспадарцы ганарацца тым, што іх роднай вёсцы Ляўкі суджана было стаць месцам творчасці праслаўленага песняра. Тут, пачынаючы з сярэдзіны 30-х гадоў і да пачатку Вялікай Айчыннай, Янка Купала праводзіў летнія месяцы. Ён шмат пісаў, але знаходзіў час, каб пабываць у гасцях у калгаснікаў, паслухаць размову на сходах і вечарах, павесяліцца з вяскоўцамі на святах ураджаюць.

Старажылы і цяпер успамінаюць гэтага добрага і сціплага чалавека. Многім з іх быў ён сябрам, а самі яны паслужылі для паэта правобразамі герояў яго палымяных вершаў аб свабоднай працы, новым жыццём.

Удзельнікі свята паэзіі наведвалі ў Лёзненскім раёне месцы, дзе прайшло дзяцінства народнага пісьменніка Беларусі Міхася Лынькова. Яго імя носіць цяпер Крынкаўская сярэдняя школа, у якой створаны мемарыяльны музей. Паставілі землякі і помнік таленавітаму празаіку.

Другую «літаратурную брыгаду», якую ўзначальваў народны пісьменнік Беларусі, лаўрэат Дзяржаўных прэміяў СССР і БССР Іван Шамякін, прымалі працоўныя Ушацкага раёна — радзімы народнага паэта Беларусі Пётруся Броўкі.

На аваянай партызанскай славай зямлі адбыўся паэтычны вечар. Свае творы чыталі не толькі госці, але і самі ушаччане, што спрабуюць сілы ў літаратуры.

Удзельнікі свята пабывалі на мемарыяльным комплексе «Прыруч», наведвалі старажытны Полацк, дзе ўсклалі кветкі да помніка беларускаму пер-

шадрукару Францыску Скарыне.

Заклучны вечар свята паэзіі адбыўся ў Віцебску. Яго адкрыў старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, народны паэт Беларусі Максім Танк.

У летапіс народнай славы, сказаў ён, навечна ўнесены імёны бясстрашнага партызанскага камандзіра Міная Шмырова (Бацькі Міная), мужнасць якога апеў народны паэт Беларусі Аркадзь Куляшоў, адважнай падпольшчыцы Веры Харужай, аб якой складзены не адзін натхнёны верш.

М. Танк нагадаў, што з Віцебскам звязана і творчасць Якуба Коласа. Пясняр падтрымаў і літэратурнае сувязь з тэатрам, які цяпер носіць яго імя.

А аб тым, што літаратурныя традыцыі краю працягваюць развівацца, гаворыць факт стварэння абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Свята завяршылася вялікім канцэртам мастацкай самадзейнасці.

НА ЗДЫМКАХ: удзельнікі свята паэзіі ля помніка легендарнай «кацюшы» ў Оршы; выступае Ніл ГІЛЕВІЧ; аўтографы дае Анатоль ВЯРЦІНСКІ; сустрэча ў Ляўках; удзельнікі мастацкай самадзейнасці паказваюць сваё майстэрства.

Фота У. КРУКА.

ГАСТРОЛІ, ГАСТРОЛІ...

Па традыцыі, існуючай ужо не адно дзесяцігоддзе, Магілёўскі абласны драматычны тэатр сёлета выехаў з творчай справядчай на Украіну. У двух гарадах брацкай рэспублікі — Чарнігаве і Цярнопалі магілёўскія артысты будуць прадстаўляць тэатральнае мастацтва Беларусі.

У Магілёве ж у чэрвені быў на гастролях тэатр імя Янкі Купалы. Мінчане пазнаёмлі жыхароў горада на Дняпры са сваімі новымі работамі — спектаклямі «Мы, што ніжэй падпісаліся» А. Гельмана і «Дзверы грукаюць» А. Фермо.

ЯК ЗАВУЦЬ ВЁСАЧКУ?

Вы ўзялі ў рукі «Слоўнік назваў населеных пунктаў Брэсцкай вобласці» і з яго дапамогай робіце падарожжа ў мінулае і дзень сённяшні. У кнізе прыведзена 2342 назвы — ўлічана кожная вёска.

АБ БЫЛОЙ ВЕЛІЧЫ ЗАСТАЛІСЯ КНІГІ І ВЕЖЫ

Л Ю Б Ч А

Назва Любча паходзіць ад славянскай асновы—любы, у сэнсе — любяе, аблюбаванае месца. Упершыню Любча ўпамінаецца ў гістарычных дакументах як «двор Любч», які вялікі князь літоўскі Аляксандр Казіміравіч падарыў свайму сакратару Фёдору Храптовічу. У 1525 годзе Любчу купляе ваявода віленскі, а затым канцлер літоўскі Альбрэхт Гаштольд. Але з апошняй чвэрці XVI стагоддзя гісторыя Любчы, як і Іўя, Лоска, звязана з імем вядомага магната, кальвініста Яна Кішка. У нованабытым мястэчку Кішка адкрывае арыянскую школу, засноўвае друкарню. Асветнікам у тыя часы былі арыяне, антытрынітары, кальвіністы, якія зрабілі нямала для развіцця Беларусі. Яны неслі перадавыя ідэі свайго веку, а таксама распаўсюджвалі вучэнні вядомых філосафаў — асветнікаў — Сымона Буднага, Ліцынія Намыслоўскага. Цяпер вядома каля п'ятдзяткі кніг, выпушчаных у першай палавіне XVII стагоддзя Любчанскай друкарняй. Дайшлі да нас і імёны любчанскіх першадрукароў — Кміта Пётр Блатус і яго сын Кміта Ян Блатус.

Ян Кішка клапаціўся і аб эканамічным развіцці Любчы. У выніку яго захадаў у 1590 годзе мястэчка атрымала ад караля Сігізмунда III магдэбургскае права, якое, як вядома, гарантавала пэўную самастойнасць у кіраванні, у гандлі. У XVI—XVII стагоддзях Любча становіцца буйным гандлёвым цэнтрам і першым у вярхоўі Нёмана портам, фактычна варотамі суднаходства па Нёману. З Любчанскага порта на парусных стругах і лодках, на баржах, якія цягнулі поцягам, тавары (у асноўным гэта было збожжа) разыходзіліся па ўсю прыняманскаму краю.

З канца XVII стагоддзя Любча разам з часткай правабярэжнай пушчы і мястэчкам Налібокі належыць Радзівілам. Але войны і эпідэміі наносзяць Любчы непараўнальны ўрон, і яна пачынае страчваць сваё былое прызначэнне. З XVIII стагоддзя пасяленне з падноўленым замкам становіцца ўласнасцю графаў Вітгенштэйнаў. З сярэдзіны XIX стагоддзя Любчанскі порт крыху ажыўляецца. Па пушчанскіх рэках і спецыяльна пракапаных каналах ідзе сплавам лес, перавозяць прадукцыю Налібоцкага жалезаліцейнага і завода гуты. На баржах адпраўлялі чыгун у выглядзе стандартных у некалькі пудоў цурак, а таксама гатовую прадукцыю: лемяхі, плугі, абады для колаў, рознае чыгуннае ліццё. Мясцічка, куды з'язджаліся сяляне з багатай землярабочай зоны і прывозілі свае «лясныя» тавары, традыцыйна славілася базарамі, кірмашамі.

Сучасная Любча — утульны, ціхі, чысценькі гарадок. На былой базарнай плошчы — сквер. Фасадамі да яго выходзяць новыя пабудовы: універмаг і гастроном, магазін паўфабрыкатаў, вялікая кнігарня. На другім баку плошчы

аўтобусная станцыя, магазін гаспадарчых тавараў. Шматпавярховых дамоў пакуль няма. Ад плошчы разыходзяцца, спадаюць да Нёмана ціхія зялёныя вуліцы дамоў — сядзіб з садамі і кветнікамі. Ну, а каб трапіць у гістарычны цэнтр Любчы, да сярэднявечага замка, трэба ад аўтобуснай станцыі па адной з нешырокіх вулачак падняцца ў парк.

Першая замкавая пабудова, якую бачыш на фоне цёмных ліп, — гэта чатырохпавярховая, гранёная вежа з чырвонай цэглы. Называюць яе яшчэ надваротнай. Вежа стаіць па той бок рова, некалі да яе можна было падысці толькі па пад'ёмнаму масту. Ажыўляе гэта прызначанае для абароны збудаванне шырока, абрамлены лясным бардзюрам і паўкалонамі ўязны праём. Калі праходзіш пад вежай Любчанскага замка, міжволі адчуваеш сутыкненне з сівым сярэднявекіем: уверсе скляпенні, у сценах вузкія ружэйныя байніцы, нішы для завалаў і ліхтароў, пад нагамі плоскі, сцёрты старажытны брук.

Другі і трэці паверхі вежы ўжо васьмігранныя, і ў кожнай грані — вокны-байніцы для кідання гранат, пад дахам — круглыя мушкетныя байніцы. Надваротная вежа была для праціўніка «моцным арэшкам».

Пад цаглянай кладкай уязной вежы знаходзіцца магутны, трохметровы фундамент са змацаваных вапнай камянеў, што дазваляе датаваць пабудову цытадэлі XVI стагоддзем. Завершанасць, кампактнасць надваротнай вежы наводзіць на думку, што гэтая пабудова самая старажытная ва ўсім замковым комплексе. Спачатку ад гэтай адзінай цаглянай вежы па перыметру квадратнага двара ўзводзіліся драўляныя сцены. Абараняў замак роў, які злучаны з Нёманам. А з паўночнага боку — сам Нёман і яго круты, умацаваны бераг. Пазней, верагодна ў пачатку XVII стагоддзя, у замковым двары была пабудавана другая вежа, хоць і меншых памераў, але сваім архітэктурным абліччам звязаная з надваротнай вежай. Пад ёй змочныя падвальныя памяшканні — былая турма і кладоўкі.

Пры Радзівілах драўляныя сцены замка былі заменены каменнымі. У паўночным баку двара, на крутым нёманскім беразе, стаяў невялікі палац, што завяршаў ланцуг пабудовы, і дзве цагляныя вежы. У канцы XVIII стагоддзя радзівілаўскі палац, дзве вежы над Нёманам і абводныя сцены Любчанскага замка былі разбураны, уцалелі надваротная і паўднёва-ўсходняя вежы. Але на фундаментах палаца ў пачатку XIX стагоддзя быў узведзен белакаменны, упрыгожаны гатычнымі вежамі панскі дом. Да нядаўняга часу ў ім размяшчалася школа.

Любчанскі замак — адзін з цікавейшых архітэктурна-гістарычных помнікаў Беларусі. Замкавы комплекс знаходзіцца пад аховай дзяржавы, вядуцца падрыхтоўчыя работы па яго рэстаўрацыі.

Л. ПРАКОПЧЫК.

Менш за паўмесяца засталася да таго часу, калі алімпійскі агонь будзе дастаўлены ў сталіцу Савецкай Беларусі. Прыбліжэнне сусветнага спартыўнага форуму ў гэтыя дні адчуваецца асабліва выразна. Вуліцы Мінска ўпрыгожаны яркімі транспарантамі, плакатамі, эмблемамі Гульніаў. Вялікім попытам у гасцей і гараджан карыстаюцца сувеніры, прамысловыя вырабы, адзёны з алімпійскай сімволікай.

НА ЗДЫМКУ: мадэлі адзення з алімпійскай сімволікай дэманструюць манекеншчыцы Дома мадэлей у Мінску.

Фота В. ВІТЧАНКІ.

АЛІМПІЙСКАЯ ВЁСКА ПРЫМАЕ СПАРТСМЕНАЎ

27 чэрвеня адбылося афіцыйнае адкрыццё Алімпійскай вёскі ў Маскве.

У трохпавярховым корпусе размясціліся ўрачэбныя кабінеты, канферэнц-зала, масажныя, накой адпачынку, дзесяць саун з малымі басейнамі. Да паслуг алімпійцаў — тры спартыўныя залы, плошча кожнай з якіх больш за 1000 квадратных метраў, басейн для плавання. Памер галоўнай ванны басейна — 25×25 метраў. Спецыяльнай перагародкай яна аддзелена ад двух невялікіх размяшчэнняў басейнаў малой глыбіні. Тры футбольныя полі, валебольныя і баскетбольныя пляцоўкі — чакаюць спартсменаў.

Разам са спартыўным комплексам пабудаваны Культурны цэнтр, дзе будуць адпачываць алімпійцы. У ім ёсць канцэртная зала на 1200 месцаў, дзве кіназалы, разлічаныя на 250 чалавек кожная. Заходнегерманская фірма «Дзінакорд» абсталывала дыскатэку, венгерскія спецыялісты фірмы «Тунгерм» сканструявалі для танцавальнай залы светамузычную ўстаноўку. Наведвальнікаў прымуць бібліятэка і чытальня залы — тут сабраны літаратура больш чым на 40 мовах.

Сёння мы пачынаем прадстаўляць спартсменаў Беларусі, якія ўвайшлі ў склад зборнай каманды Савецкага Саюза, што будзе ўдзельнічаць у маскоўскай Алімпіядзе.

НЭЛІ КІМ. Заслужаны майстар спорту, алімпійская чэмпіёнка і не-

два тэлефоны з тэлевізарамі, зала ігральных аўтаматаў, спецыяльныя памяшканні... Адным словам, створаны ўсе ўмовы для трэніровак і адпачынку спартсменаў.

Высокую ацэнку Алімпійскай вёсцы далі спартыўныя дэлегацыі Сейшальскіх астравоў, Сірыі, Пуэрта-Рыка, якія сталі першымі яе наваасяламі. А прэзідэнт Міжнароднага алімпійскага камітэта лорд Кіланін назваў яе лепшай у гісторыі Алімпіяд.

Пасля Гульніаў у Алімпійскай вёсцы справіць наваасялле тысячы масквічоў.

25 чэрвеня кіраўнікі Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы на чале з Генеральным сакратаром ЦК КПСС, Старшынёй Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. Брэжневым пабывалі на алімпійскіх аб'ектах. Яны аглязелі крыты стадыён і басейн спартыўнага комплексу «Алімпійскі» — буйнейшы ў Еўропе, наведалі Алімпійскую вёску, пазнаёміліся з новым спартыўным цэнтрам у Крылацкім. Кіраўнікі партыі і дзяржавы далі высокую ацэнку алімпійскім збудаванням.

аднаразова чэмпіёнка свету, Еўропы і СССР. У склад зборнай каманды краіны па спартыўнай гімнастыцы ўваходзіць з 1973 года.

ІГАР КАНЬІГІН. Майстар спорту міжнароднага класа. Чэмпіён Еўропы і СССР 1980 года па класічнай барацьбе.

ПАДАРУНАК ФІЛАТЭЛІСТА

Каля 100 паштовых марак, блокаў і канвертаў Чэхаславакіі і Польшчы, Кубы і СССР, ГДР, Румыніі, В'етнама перадаў санаторыю «Сасноўка», што пад Віцебскам, адзін са старэйшых калекцыянераў горада С. Су-

сед. Ён аформіў у зале адпачынку цікавую і змястоўную філатэлістычную выстаўку, якая расказвае пра жыццё і рэвалюцыйную дзейнасць Уладзіміра Ільіча Леніна і прысвечана 110-годдзю з дня яго нараджэння.

з народнага гумару

— Сведка, як ваша імя і прозвішча?

— Мікола Касаты.

— Колькі гадоў?

— Восемдзесят два.

— Дзеці ёсць?

— Няма.

— Сакратар, запішыце, што дзяцей няма. Ну, расказвайце, Касаты, што вам вядома ў гэтай справе.

— Іду я, значыцца, са сваім сынам Гаўрылам...

— Пачакайце. Вы ж казалі, што ў вас дзяцей няма?

— Але, няма...

— Ну, кажыце далей.

— Іду я з сынам Гаўрылам праз поле...

— З сынам Гаўрылам? Вы ж кажэце, што ў вас дзяцей няма.

— Ну, няма.

— А Гаўрыла?

— Якое ж гэта дзіця?.. Яму ўжо пяцьдзесят гадоў стукнула.

Прышла глухая на споведзь.

Поп: Чым грашна?

Баба: У новай спадніцы прышла.

Поп: Я пытаюся, чым грашыла?

Баба: Была вялікая, дык перашыла...

Поп: Глухая цяцера!..

Баба: Ну, няма як цяцера, дык зайтра прыйду.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1002